

ZONNEHOEVE

Veelzijdig leven en werken van mensen, dieren en natuur in de jonge Flevopolder.

Inleiding

In 1982 heeft de Rijksdienst IJsselmeerpolders een eenmalige uitgifte gedaan van grond voor biologisch-dynamische landbouw in de Flevopolder. Piet van IJzendoorn en partner Marja Molenaar hebben daarop ingetekend, omdat zij de keuze hadden gemaakt een biologisch-dynamisch landbouwbedrijf op te starten. Ze wilden laten zien dat deze vorm van landbouw niet onder doet voor de gangbare landbouw.

Startend vanaf de kale maar rijke poldergrond in 1982 met een gemengd bedrijf van akkerbouw en veeteelt, is Zonnehoeve uitgegroeid tot een veelzijdig agrarisch bedrijf, waarin zes onderling samenhangende en verbonden bedrijfstakken te onderscheiden – maar niet te scheiden - zijn. Waar de organisatie in ontwikkeling blijft en wordt geleefd en gewerkt vanuit een heldere visie en missie.

1. De zes bedrijfstakken

1.1 Gemengd bedrijf

Tot 1990 heeft het bedrijf zich vooral landbouwkundig ontwikkeld, en is er een zelfvoorzienende keten ontstaan tussen akkerbouw, veeteelt van melk- en vleeskoeien en het beheer van natuurgebieden, vanuit de filosofie dat het vee - via de mest - in dienst staat van de akkerbouw. Centraal in de biologisch-dynamische landbouw is het creëren van een gezond bodemleven, via compostering en doelgerichte bemesting met organische mest, vlinderbloemigen zoals klaver en luzerne en vrijlevende stikstofbinders. Het bouwplan op de 50 ha cultuurgrond is 1/3 grasklaver, 1/3 graan (baktarwe) en 1/3 andere gewassen.

Het bedrijf kent een negatieve fosfaatbalans van dertig kg. De opbrengsten zijn goed, dankzij een dikke kleilaag. Zonnehoeve logenstraft het gangbare idee dat fosfaat niet uit klei gemobiliseerd kan worden: de crux is een goed bodem-plant systeem. Op Zonnehoeve wordt 1% humus opgebouwd per 15 jaar, en het bedrijf verliest nauwelijks mineralen. Zon (via fotosynthese), gezaaide stikstofbinders als vlinderbloemigen en vrij levende stikstofbinders zorgen samen voor de vorming van biomassa met een bepaalde koolstof/stikstof verhouding, en daarmee voor de opbouw van de bodemvruchtbaarheid en een evenwichtig bodemleven.

Het bedrijf telt 70 melkkoeien, 65 stuks jongvee en 6 stieren. Er is gefokt op probleemloze koeien met een lange levensduur. De koeien kalveren gemakkelijk af, zijn gezond, getuige de zeer lage veearts rekeningen (3 euro gezondheidskosten per jaar) en produceren 6000 kg meetmelk. Het bedrijf is

zelfvoorzienend in ruwvoer. Het voerrantsoen is extreem structuurrijk en bestaat voornamelijk uit ruwvoer, voor een deel uit de natuurgebieden.

De melkkoeien zijn op dat rantsoen gefokt en krijgen dat onbeperkt, aangevuld met restproducten uit de bakkerij.

Natuurbeheer vindt sinds 1986 plaats, momenteel op ongeveer 900 ha voor twee terreinbeherende organisaties (840 ha voor Staatsbosbeheer en 60 ha voor Flevolands landschap). In het natuurgebied heeft Zonnehoeve 700 ha omheind voor begrazing door vleeskoeien, jongvee, droogstaande koeien en zo'n 150 paarden en (Connamara) pony's. 100 ha wordt verschraald door maaien en hooien en 40 ha wordt gebruikt voor wisselbouw met gras/klaver, luzerne of tarwe. Het landschap is door het beheer mooier geworden, de mate van toegankelijkheid verschilt. Er zijn kleine recreatiegebieden bij en een groot, uitgestrekt natuurgebied, "De Stille Kern" beslaat zo'n 600 ha. Zonnehoeve neemt de verantwoordelijkheid voor het beheer van de omgeving voor een belangrijk deel voor eigen rekening. Het natuurbeheer levert het bedrijf omzet en aanwas van zelfgrazende paarden, vleeskoeien en droogstaande koeien op, en ruwvoer dat goed in het structurele rantsoen van de koeien en paarden in de winter past. Anderzijds moeten ook veel kosten gemaakt worden: naast de jaarlijkse pacht zijn het vooral materiaalkosten voor de omheiningen, en verzekeringen. Arbeidskosten worden feitelijk niet gedekt: een punt van zorg en (politieke) onderhandeling.

De ervaring op Zonnehoeve leert dat akkerbouw en veeteelt door "samen" te werken en met de natuur "mee" te werken gezamenlijk een overschot aan verrijkte biomassa genereren, waardoor ook intensieve teelten(tuinbouw) mogelijk worden. De positieve spiraal van zon, fotosynthese, biomassa, bodemvruchtbaarheid leidt tot kwalitatief goed voedsel voor mens en dier, gezondheid en duurzaamheid staan centraal!

1.2. Bakkerij

In 1990 is een eigen bakkerij op Zonnehoeve gebouwd en in bedrijf genomen: Het Zonnelied. Zonnehoeve heeft daarmee laten zien dat, hoewel de teelt van baktarwe bijna uit Nederland verdwenen is, hier toch heel goede biologische baktarwe geteeld kan worden. Na een selectie uit ongeveer 40 tarwerassen is een bedrijfseigen mengsel gevonden dat nu 12 jaar op het bedrijf zelf vermeerderd wordt, en waarvan een goed brood gebakken kan worden. Het graan wordt op Zonnehoeve zelf gemalen, overige bakrediënten worden met een Eco-keurmerk ingekocht. Het brood, inmiddels in ongeveer 25 verschillende soorten, en overige bakkerijproducten worden verkocht op boerenmarkten en natuurvoedingswinkels door het hele land. De bakkerij heeft, na een bedrijfseconomisch gezien wat moeizame aanloop, nu een voldoende rendement.

Restproducten van de bakkerij vinden hun weg naar de koeien, paarden en het kleinvee op het erf.

1.3 Stoeterij

De stoeterij is in 1990 ontstaan uit de begrazing van de natuurgebieden met pony's en paarden, en uit de liefhebberij voor de paardensport van de kinderen van IJzendoorn, die op hoog niveau met hun Connamare pony's meededen in landelijke en internationale wedstrijden.

Nu lopen er ongeveer 150 paarden en pony's in de verschillende natuurgebieden, en rond het erf, en is er sprake van overwogen fokkerij. Jonge paarden worden bereden, en verkocht, of ingezet in de activiteiten van de jongeren die op het erf in de gezinshuizen wonen. De stoeterij betreft het stro voor de stallen van het gemengd bedrijf, en eten het hooi dat in de natuurgebieden wordt geoogst.

1.4 Pensionstalling

In 2003 werd de stoeterij uitgebreid met een pensionstalling die plaats biedt aan 40 paarden. Ook hier komt het stalstro van het gemengd bedrijf, worden de pensionpaarden gevoerd met het hooi afkomstig uit de natuurgebieden, en begrazen ze de weiden rondom het erf. Aan de stalling is een grote, moderne manege gekoppeld, waar wedstrijden plaatsvinden, en de rij- en voltige vereniging "Zonnehoeve" haar domicilie heeft. De eigenaars van de pensionpaarden komen uit de wijde omtrek, en maken in het algemeen langdurig gebruik van de pensionfaciliteiten op Zonnehoeve: een teken van hun tevredenheid met de geboden ruimte en service, en - zeker ook - de sfeer.

1.5 Gezinshuizen

In 2000 is Zonnehoeve begonnen met de zorgtak in de vorm van een gezinshuis. Dit huis is bedoeld voor jongeren tussen zes en achttien jaar die uit huis geplaatst zijn door Jeugdzorg en in samenwerking met de jeugdzorginstelling Nieuw Veldzicht voor langere tijd - tenminste één jaar - worden opgevangen in een gezinsvervangende setting. Hiermee is uit pedagogische overwegingen begonnen vanuit de gedachte dat landbouw meer te bieden heeft dan de productie van voedsel. De landbouw biedt mogelijkheden voor mensen om zich te verbinden met de natuur en om zichzelf te ontwikkelen.

In 2004 zijn er nog twee gezinshuizen bijgebouwd, aansluitend aan de pensionstalling en manege. Momenteel kan nu aan tenminste 12 jongeren een volledige opvangplek worden geboden: er wonen drie oudergezinnen op het bedrijf, die ieder vier tot zes uithuis geplaatste jongeren begeleiden. De jongeren hebben de boerderij als leefwereld, en ondernemen onder begeleiding, als onderdeel van hun behandelplan, activiteiten op de verschillende onderdelen van het bedrijf.

Ook zijn er enkele plaatsen voor jongeren, die vanwege het bereiken van de leeftijd van 18 jaar over moeten gaan naar zelfstandig wonen. Zij hebben op het erf een eigen woonruimte en worden begeleid om de stap naar

zelfstandigheid te maken. In de begeleiding van de jongeren op Zonnehoeve is het leidende principe dat zij worden bevestigd in dat wat ze willen, om los te krijgen wat er in de jongeren zelf zit en ze niet te conditioneren in wat er mag (beloning voor goed gedrag) en wat er niet mag (straffen voor ongewenst gedrag). Dat betekent in de praktijk dat naast de georganiseerde momenten van activiteitenbegeleiding (twee keer in de week met de paarden, en één keer per week klussen op de boerderij) de jongeren mogen meehelpen als zij zelf aangeven dat te willen. Er worden dus geen regels geboden, maar ruimte om zelf initiatieven te ontplooien. De mensen die op Zonnehoeve werken ondersteunen dat met hun aandacht en respect.

1.6 Hofwebwinkel en overige(educatieve) activiteiten

Vanaf 2005 participeert Zonnehoeve in een webbased winkel die door de Coöperatieve Biologisch-dynamische Producentenvereniging Flevoland is opgericht:

de Hofwebwinkel

De Hofwebwinkel wordt bevoorrad met vlees van Zonnehoeve, brood van Zonnelied en tal van producten die door de coöperanten worden geproduceerd, aangevuld met overige biologische (streek)producten, in een diversiteit van zo'n 2000 artikelen. De via het web bestelde producten worden bij de klant thuis afgeleverd, de Hofwebwinkel bezorgt in de provincies Noord Holland, Utrecht, Flevoland en randgemeenten. Op Zonnehoeve is het afhaal/verkooppunt van de webwinkel gevestigd.

Zonnehoeve is open voor klanten en bezoekers. Er worden open dagen georganiseerd, excursies verzorgd en rondleidingen gegeven. Jaarlijks maken scholen gebruik van de Zonnehoeve-accommodatie voor werkweken. Ook wordt de ontvangstruimte regelmatig gehuurd voor vergaderingen en bijeenkomsten (voor max. 30 personen). In het schooljaar 2007/08 volgt een aantal groepen leerlingen uit het speciaal onderwijs op Zonnehoeve een arbeidsoriëntatie stage, of een leerwerkstage.

En er zijn meer plannen om het bedrijf verder uit te bouwen en toegankelijker en aantrekkelijker te maken voor verschillende groepen in de samenleving door middel van recreatie, boerderijwinkel en terras. Ook worden de mogelijkheden verkend van tuinbouw en seniorenbewoning.

2. De organisatie

Zonnehoeve bestaat formeel uit drie bedrijven, boerderij, stoeterij en bakkerij. Momenteel wordt gewerkt aan een nieuwe maatschapstructuur, waarin de bedrijven stapsgewijs worden samengevoegd en de jonge generatie ook in formele zin de verantwoordelijkheden gaat nemen. Er werken circa 15 volledige arbeidskrachten op Zonnehoeve, op het erf van zo'n 4 ha wonen 30 mensen, en er is ruimte voor max. 6 stagiaires.

Zonnehoeve integreert 5 functies:

- landbouw en voeding
- natuur en landschap
- wonen, werken en vrije tijdsbesteding
- zorg en welzijn
- leren en zingeving.

De mensen die wonen en werken op Zonnehoeve bouwen aan de vijf functies met het doel om andere mensen te laten ervaren dat aandacht en respect in de landbouw, in omgang met dieren en in zorg voor mensen grondpijlers van ons bestaan zijn. De integratie tussen de vijf functies loopt via fysieke stromen, menselijke arbeid en aandacht en communicatie. Het meest bijzondere is dat de mensen die op Zonnehoeve wonen, werken en hun vrije tijd doorbrengen deze functies verbinden, want ze organiseren deze functies samen en vangen elkaar op als er gaten dreigen te vallen. Daarmee wordt een patroon van versnippering en verregaande specialisering dat maatschappelijk nadrukkelijk aan de orde is, doorbroken.

Er is ruimte voor de eigen wil van de mensen, en voor het leren uit ervaring, eerder dan ingrijpen of verbieden om fouten te voorkomen. Ideeën voor een nieuwe activiteit of een andere aanpak worden meestal met minimaal twee mensen uitgewerkt, de ondernemersgroep legt gezamenlijk de uitgewerkte plannen langs de meetlat van rendement en meerwaarde voor het bedrijf als geheel. Voor alle activiteiten is de dagelijkse verantwoordelijkheid verdeeld over de ondernemers van de nieuwe maatschap in wording, ieders specifieke kwaliteiten en talenten vormen bij die verdeling het uitgangspunt.

Zonnehoeve slaagt erin voor veel producten en diensten een beloning in de markt te krijgen. Daarnaast krijgen vele bezoekers de ruimte geboden om te genieten van de activiteiten en de rust op het bedrijf.

3. Visie en missie

Uit bovenstaande wordt duidelijk vanuit welke visie en missie Zonnehoeve opereert. Zonnehoeve wil midden in de samenleving staan en bijdragen aan een duurzame samenleving. Zonnehoeve wil mensen laten ervaren dat aandacht en respect in de landbouw, in de omgang met dieren en in de zorg voor mensen de grondpijlers van ons bestaan zijn. De samenhang tussen agrarische productie, voeding, natuur en kwaliteit van het bestaan stelt de vraag naar verantwoordelijkheid. Zonnehoeve wil een plek bieden waar mensen in de omgang met aarde, planten, dieren en met elkaar een zorgzame verhouding tot mens en wereld kunnen beleven en oefenen. Zonnehoeve wil dus bijdragen aan een cultuurverandering, en zoekt naar meerwaarde in de bijdrage die landbouw kan leveren aan de relatie tussen mens en natuur. De landbouw kan in haar zorg voor de bodem, planten en dieren ook voor de mens betekenis hebben voor de manier waarop wij ons leven ervaren en waarderen.

4. Zonnehoeve en Flevoland

Zonnehoeve is sterk verbonden en geworteld in Flevoland.

Als eerste biologisch-dynamisch landbouwbedrijf in de uitgave van de laatste kavels drooggelegd nieuw land heeft Zonnehoeve zich ontwikkeld tot een veelzijdig bedrijf, dat landelijk gezien steeds een voorbeeldfunctie heeft vervuld, en nog steeds vervult, en daar waardering voor oogst.

In de loop der jaren hebben de regionale en landelijke media geregeld aandacht besteed aan het bedrijf, initiatiefnemer Piet van IJzendoorn wordt veelvuldig gevraagd een bijdrage te leveren in adviesorganen van de overheid betreffende de ontwikkeling en innovatie van de (multifunctionele) landbouw, en als spreker uitgenodigd op bijeenkomsten en congressen rond dat thema. Ook levert Zonnehoeve bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek, en worden talloze groepen uit binnen- en buitenland op het bedrijf ontvangen.

En daarmee zet Zonnehoeve Flevoland op de kaart als een dynamisch, innovatief gebied, waar volop ruimte is voor initiatief, en de landbouw springlevend is, en in ontwikkeling blijft.

In de verschillende bedrijfstakken die Zonnehoeve kent is de verbondenheid met Flevoland evident, en wordt deze ook nadrukkelijk gezocht.

In het gemengd bedrijf draagt Zonnehoeve met Staatsbosbeheer en Het Flevolands Landschap zorg voor het beheer en de ontwikkeling van zo'n 900 ha. Uniek natuurgebied, waar volop ruimte voor recreatie voor inwoners en bezoekers van de provincie bestaat. Ook verzorgt Zonnehoeve de cultivatie van enkele groengebieden binnen de gemeente Almere.

En de boerderij ontvangt de Flevolandse schooljeugd voor excursies en werkweken op het erf.

De producten van de bakkerij - het Zonnelied - vinden gretig aftrek op de wekelijkse boerenmarkt in Almere, waar Zonnehoeve een eigen stand bemant.

Op Zonnehoeve vinden paardeneigenaars uit de provincie een goede plek voor hun dier in de pensionstalling, en heeft de Flevolandse paardrij- en voltige vereniging (100 leden) domicilie gekozen.

In de zorg voor jongeren werkt Zonnehoeve nauw samen met Bureau Jeugdzorg Flevoland, en met de in Flevoland gevestigde jeugdzorginstellingen Nieuw Veldzicht en Het Reeve. Uit deze samenwerking zijn inmiddels de 3 gezinshuizen gegroeid, en een aantal plaatsen voor begeleid kamerbewoning, het Overstapstation, waar ook Rentray bij betrokken is. Buiten de genoemde organisaties is rondom de op Zonnehoeve geplaatste jongeren ook veelvuldig contact met scholen, artsen, sportclubs en gemeentelijke instanties in Zeewolde en Almere.

Met de Berg en Bosch school voor speciaal onderwijs, gevestigd te Bilthoven, maar met een bovenregionale functie, worden voor autistische jongeren oriëntatie- en leerwerkstages op het bedrijf uitgevoerd.

De Hofwebwinkel is een initiatief van een aantal Flevolandse boeren en tuinders die met elkaar hun eigen streekproducten aan de man willen brengen, Zonnehoeve maakt deel uit van deze groep en fungeert als

organisator en distributeur. De Open Dagen die Zonnehoeve geregeld organiseert trekken veel bezoekers: ongeveer 1200 waren er dat de laatste keer, het merendeel komt uit de regio. Kortom, Zonnehoeve is geworteld in de provincie, en draagt bij aan de leefkwaliteit van Flevopolder. Vernieuwende activiteiten creëerden groter economisch draagvlak, en leidden tot uitbreiding van het voorzieningenniveau in de provincie (jeugdzorg, recreatie, paardensport). De kwaliteit van de fysieke leefomgeving wordt door Zonnehoeve ondersteunt (natuurgebieden), lokale consumenten worden betrokken bij duurzame productiemethoden. In al zijn verscheidenheid en dynamiek is Zonnehoeve exemplarisch voor de identiteit van de provincie Flevoland.

5. Tot slot

Duurzaamheid wordt op Zonnehoeve gedefinieerd als voortdurend in beweging en ontwikkeling. Zonnehoeve combineert zes bedrijfstakken die onderling van elkaar afhankelijk zijn en een eenheid vormen. Gezamenlijkheid wordt georganiseerd door het samenwerken op grond van taakverdeling, en inspringen bij nood, door middel van financiële verrekeningen tussen de bedrijfstakken en door regelmatig overleg en reflectie, ook over nieuwe ontwikkelingen. Een nieuwe maatschapstructuur is in de maak, waarbij ook de formele verantwoordelijkheden aan de volgende generatie ondernemers worden gegeven. Zij zullen het ontwikkelde landbouwkundige systeem verder optimaliseren, waarbij de strategie is kosten te vermijden en kwaliteit toe te voegen door het zelforganiserende vermogen van de natuur te benutten. De focus ligt op de kwaliteit van het proces, waardoor een hogere marktwaardering voor de producten verkregen kan worden. Dat, in combinatie met de zorg voor het welzijn en de gezondheid van – vooral jonge – mensen die tijdelijk op het bedrijf onderdak vinden met respect voor de natuur en mens, is de uitdaging waar Zonnehoeve voor staat!

Zeewolde, 25 augustus 2007.

Zonnehoeve

Priempad 6

3896 LJ Zeewolde

0365228221

Info@zonnehoeve.net

www.zonnehoeve.net